

תוכן עניינים

מבוא עמ' 1

הצגת מאמרים

מאמר א' עמ' 2-3

מאמר ב' עמ' 3-4

מאמר ג' עמ' 4-6

מאמר ד' עמ' 6-7

דיון עמ' 8-11

סיכום עמ' 12

ביבליוגרפיה עמ' 13

נספחים עמ' 14-27

מבוא

בחברה המודרנית, הפכה העבודה למרכז חיינו, כאשר הסטטוס החברתי של אדם נקבע בעיקר לפי ההכנסה והמקצוע שלו. במאה העשרים, חייו התעסוקתיים של אדם נחלקו בגדול למספר שלבים קבועים: הכשרה, עבודה ופרישה. בתחילת שנות העשרים לחייו ההתמקדות הייתה בלימודים ובהכשרה מקצועית, ולאחר מכן עבודה של שנים ארוכות במקצוע הנרכש, לעתים אף באותו מקום עבודה יחיד עד לגיל פרישה, בו חי במוצע עוד כ-15 שנים נוספות.

אך במאה העשרים ואחת, מודל זה אינו מתקיים יותר, בשל מספר גורמים והם: התארכות תוחלת החיים והזדקנות האוכלוסייה, התיישנות מהירה של ידע ועלייה בדינמיות של שוק העבודה ובחוסר היציבות שלו. התיישנות הידע גורמת לכך שמה שלמדנו בתחילת החיים שלנו, אותה הכשרה מקצועית אחת אינה מספיקה, ויש צורך לצאת לתקופות הכשרה נוספות במהלך החיים על מנת לרענן את הידע המקצועי ולהמשיך להיות רלבנטי לשוק העבודה. שוק העבודה עצמו מתאפיין בדינמיות, כאשר כלכלות העולם עברו מתעשיות מסורתיות לתעשיות מבוססות ידע ולשירותים מודרניים המשתנים באופן תדיר (לביאנט, 2017, עמ' 24).

עובדות אלו יוצרות מודל תעסוקתי חדש, אשר כולל מקטעים של עבודה וביניהם מצבי אבטלה ללא הכנסה, צורך בהכשרה או הסבת מקצוע באמצע החיים, ולבסוף, שנים רבות לאחר גיל פרישה ללא הכנסה מעבודה. על כל אלו נוספת ההכרה בחשיבות של תרבות הפנאי בעולם המודרני וההשפעה של תרבות השפע והצריכה (לביאנט, 2017, עמ' 25).

בישראל, מתגאה הממשלה בשנים האחרונות בעובדה ששיעורי התעסוקה עלו ועברו את שיעורי התעסוקה במדינות מערביות אחרות, בו בזמן ששיעורי האבטלה ירדו בחדות. ואכן, בישראל, עובדים במוצע כ-150 שעות בשנה יותר מהמערב, אך רמת ההכנסה היא מהנמוכות לעומת מדינות המערב, ויוקר המחיה בה גבוה, עם מחירי מוצרים ושירותים מן הגבוהים בעולם המערבי, ומספר שעות פנאי ממוצעות הנמוך בכמה מאות שעות בשנה מהממוצע במערב (זליכה, 2016).

העובדה, כי הישראלים עובדים יותר ומרוויחים פחות, נובעת מפיריון העבודה הנמוך של מקומות העבודה בהם הם עובדים, אשר פוטנציאל התפוקה בהם הוא נמוך, ולכן היכולת שלהם לשלם שכר היא מוגבלת. מקומות עבודה חדשים, בעלי פיריון עבודה גבוה כמעט ואינם נוצרים בישראל בשנים האחרונות, כך שמרבית הישראלים נאלצים לעבוד במקומות עבודה שאינם הולמים את כישוריהם והשכלתם (זליכה, 2016).

שתי התפתחויות עיקריות בשנים האחרונות: ירידה בצמיחה ובהכנסה הלאומית ועלייה ברמת ההוצאות של משקי הבית במקביל, תרמו לעלייה משמעותית ברמת ההוצאות של משקי הבית והביאה רבים מהם להחליף את שעות הפנאי בשעות עבודה מרובות. עם זאת, ולמרות שהממשלה מתגאה בשיעורי האבטלה הנמוכים, מרבית העובדים במשק עובדים בעבודות חלקיות או זמניות ומרוויחים פחות, ובכך מממנים רמת חיים נמוכה יותר מאשר בעבר.

בעבודה זו אסקור ואנתח 4 מאמרים וכתבות בנושא התעסוקה בעידן המודרני, תוך הצגת הנושא המשותף המקשר ביניהם כמו גם ההבדלים, תובנות ודרכים ליעול ושיפור של המצב הנוכחי.

מאמר א': "שכר המינימום עלה? אז עכשיו יפטרו עובדים בשכר מינימום" / אבישי עובדיה¹

סיכום הכתבה: נושא הכתבה הוא ההעלאה האחרונה של שכר המינימום בחודש דצמבר האחרון, מ-5000 ש"ח ל-5300 ש"ח. כותב המאמר מביע ביקורת על מהלך זה, וטוען כי למרות שבמבט ראשון נראה כי מדובר בהישג גדול וצעד מבורך עבור העובדים, אשר תוך שנתיים עלה שכרם מ-4300 ש"ח ל-5300 ש"ח כיום, הרי שבסופו של דבר, העלאת שכר המינימום עלולה דווקא לפגוע בעובדים.

עובדיה מנמק את טענתו במספר דרכים. ראשית, הוא מביא את התיאוריה הכלכלית לפיה העלאת שכר מינימום גורמת לכך שעסקים מרוויחים פחות מאשר בעבר, ולכן הם מחפשים דרכים להתייעל, ביניהם גם פיטורי עובדים. העלאת שכר המינימום האיצה גם את הכניסה לתחום המכירות באינטרנט, וראייה לכך היא חברה כמו שופרסל, אשר כבר הגדילה את היקפי המסחר שלה באינטרנט, מהלך אשר בביור מצריך פחות עובדים. בנוסף, במקומות רבים כבר קיימות קופות אוטומטיות דרכן יכולים הלקוחות לשלם. המכונות הללו מחליפות את הקופאים האנושיים, וגם מהלך זה הוא, לדברי עובדיה, בעקבות העלאת שכר המינימום.

כמו כן, העלאת שכר המינימום גרמה דווקא לירידה בשכר העבודה, כמו ברשת ויקטורי, למשל. בשל העובדה שרבים מעובדי הרשת משתכרים שכר מינימום, העלאת שכרם הגדילה באופן משמעותי את עלויות השכר בחברה. לכן, החליטה החברה להפעיל מערכות חדשות של נוכחות ושכר בסניפיה, המאפשרות פיקוח הדוק יותר על העובדים. הפיקוח הזה הביא לכך שבשלב מסוים חלו ירידות בעלויות השכר.

בסופו של דבר, טוען עובדיה, העלאת שכר המינימום היא טובה אולי לתדמית של הפוליטיקאים, אך לא בטוח שהיא טובה לעובדים עצמם.

תובנות מהכתבה: הכותב מביע דעה ביקורתית ולא פופולרית במיוחד בנושא העלאת שכר המינימום. מצד אחד, הוא מציין אמנם כי העלאה זו היא מבורכת ומשמעותית, אך מצד שני, הוא טוען כי בטווח הארוך מהלך זה עשוי דווקא לפגוע בעובדים המשתכרים שכר זה.

הכתבה גורמת לחשוב על הנושא מנקודת מבט שונה, ביקורתית יותר, ובסופו של דבר, וכפי שמתאר הכותב עצמו, התוצאות של המהלך הן לא שחור או לבן, ולא כל העובדים ייהנו מהעלאת השכר הנוכחית. כאשר מבצעים מהלך שכזה, צריך לחשוב ולהסתכל לטווח רחוק יותר, ולבדוק יותר לעומק מה תגרום העלאה בשכר המינימום לשוק העבודה.

בנוסף, ולאור יוקר המחיה הגבוה במדינת ישראל, עולה התובנה כי למרות הצעד המבורך של העלאת שכר לעובדים, זה עדיין לא מספיק לקיום ראוי של משפחה, גם לא כאשר שני בני הזוג משתכרים שכר מינימום, ולכן יש לחשוב על פתרונות נוספים שיאפשרו קיום ראוי יותר עבור משפחות רבות בישראל.

ביקורת: הכותב מעלה ביקורת קשה לגבי התנהלות הפוליטיקאים ורשתות המזון הגדולות בנושא העלאת שכר המינימום. מבחינת הפוליטיקאים, הרי שהם מסתכלים רק על הטווח הקצר ועל האופן בו הם יכולים למנף את המהלך להישג גדול שיגדיל את תדמיתם בעיני הציבור. מבחינת רשתות המזון, הרי שאלו כבר מחפשות כיצד להתייעל, על מנת לספוג את העלויות הכבדות שנוספו לשכר.

¹ עובדיה, א. "שכר המינימום עלה? אז עכשיו יפטרו עובדים בשכר מינימום", גלובס, 10.12.17.